

Rizmayer Péter: Ki vagyok?

Az embernek ott a feje, ott a keze, a lába. Ott a szeme, az egész alakja. Miért pont ez? Miért így nézek ki? Honnan vagyok? Ha „beljebb” megyek, ott a gondolat. Mi ez? Azt gondolom, hogy a gondolattal azonosítom magam. Halló, ki beszél itt önmagában!? Vissza kell tisztítani mindent. A testemet eszköznek látom. Nem akarom újra elmondani Descartes cogito ergo sum-ját. Nekem kell eljutnom, tisztázni a dolgot. Ha ugyanarra ju-

tok, az nem baj.

Ki mondta, hogy vagyok? Ki állítja, hogy vagyok? Ki vagyok? Hogyhogy vagyok? Miért pont ebben az időben és térben? Hogyan kerültem ide? Azt érzem, hogy belül, legbelül van valami, és ez nem is a gondolat.

Szent Ágoston akkor születik meg, amikor elkezdsz önmagáról valójában gondolkodni. A *Vallomásokban* önmagával távolságot képez és rákérdez önmagára. Érzékeli saját magát. „... ki teremtett engem?”³ Ez egy érettségi szint. Valószínűleg fiatal korban ez még nem adott. Ez lenne a reflexió? Manapság sokszor használják ezt a kifejezést, de ez nem önmagától adódó, nem az ember sajátja, de megszülethetik bennünk. Ezt a születést kegyelemként fogom fel, mert rengeteg mindent érthetővé tesz. Ez adja a lehetőséget a mély gondolkodásra. Ki vagyok én? A reflexió megszületése tesz mindent kérdéssé. Ez az igazi kinyílás. Ez az ideje az igazi kérdések megszületésének. Ilyeneknek, hogy miért pont itt vagyok? Mi ez a test? Miért pont ilyen? Hogy tudom megmagyarázni, hogy itt vagyok időben és térben és nem máshol, esetleg más korban. Ki vagyok egyáltalán? Miért vagyok egyáltalán? Miért pont ilyen lelki alkat vagyok? Mi a francnak vagyok ilyen nagy, böszme, nehézkes? Miért vagyok olyan iszonyatosan akaratos, mint a ló? Miért nem könnyed, mint a feleségem? Az talán biztos, hogy kell keresnem egy kiindulási pontot, ahonnan elindulhatok.

Szent Ágoston le tudta az egóját rakni. A megtérés az ennek a felismerése volt. Széttépte a burkot. Magára nézett. Csupasz volt, egyetlen pusztaság, és ebben a pusztaságban fel tudott emelkedni. Elhagyott mindent. Ebben a pusztaságban magára ismert. Megismerte a semmit, ami a korábbi énje volt. A lelket ebben a pusztaságban valami kitepte magából és felemelte. Ugyanakkor tovább tudott menni. Az önmaga felé emelkedés egyáltalán nem egyértelmű. Az, hogy önmagán felül tudott emelkedni, az csoda. A csoda csak Isten által lehetséges. A keresésben mélyen megismerte Istent. Isten nem tudott mást tenni, mint hogy felemelje? Véget ért a földi nehézkedés. „*Intést kaptam ebből, hogy térjek magamba és azért vezetéssel bensőm mélységébe léptem. Megtehettem, mert te lettél segítők. Beléptem. Lelkem szeme bármilyen gyöngye volt, de lelkem e szeme fölött, értelmem fölött, változhatatlan igazságot láttam. Nem a testi szemmel is látható mindennapi világosságot. Nem is ezzel a világossággal valami egyneműt, ennél talán nagyobb, vakítóbban világítót*

³ Aurelius Augustinus: *Vallomások*, Gondolat Könyvkiadó, Budapest, 1982, 182. o.

és özönével mindent betöltött. Nem ebből származott, hanem másmilyen volt, minden egyébtől ugyancsak eltérő. Nem úgy terült értelmem felé, mint például a vízre az olaj, vagy földünkre az ég. Magasabban volt, mert ő alkotott engem és én alatt voltam, hiszen tőle kaptam létezésemet. Ha valaki az igazságot ismeri, ismeri ezt a fényt is. És ha valaki ezt ismeri, az örökkévalóságot ismeri. A szeretet ismeri őt. Ó, örök igazság! Ó, igazi szeretet! Ó, szeretetreméltó örökkévalóság! Te vagy ez, Istenem. Éjjel-nappal hozzád sóhajtozom. Midőn első ízben észrevettelek, magadhoz emeltél engem, hogy rádöbbenjek: valóban létezik, amit ismernem kellene, de ismeretére még nem vagyok alkalmas. Nagyerősen reám sugarasztál és visszalökted gyöngé pillantásomat. Szeretet és borzalom remegett végig rajtam. Ráéreztem, hogy messze bolyongok tőled és nem hasonlítok hozzád ezen a vidéken.”⁴

Amivel elkezd gondolkozni az ember, az önmaga. Biztos, hogy dolgozik benne a tudás, mégis muszáj levetni azt, lehetőség szerint minél jobban, ha tisztán (minél tisztábban) önmagát kívánja elgondolni.

Descartes-ot olvasva az ember arra jut, hogy axiómaként kezeli a teremtést. Hogy Isten teremtett minket. „Hanem pusztán abból kiindulva, hogy Isten megteremtett engem...”⁵ Ennek axiómaként kezelése elvág minket az igazi istenismerettől. Akkor tudunk belemélyedni saját magunkba, ha ezt is kérdéssé tettük. Isten nem teremtett minket, hanem szabad akaratból eljöttünk tőle. Valaha, amikor nem voltunk, benne voltunk. Nem tőle független entitások vagyunk. Ezért csodálatos Avilai Szent Teréz írása, aki az egész teremtéstörténetet belülről felszámolja és közvetlen kapcsolatot él meg, és átéli az Istennel történt egységet. „Olyan sajátos módon foglal helyet Isten e léleknek legbensőbb bensejében, hogy midőn az utóbbi magához tér, teljesen biztos afelől, hogy Istenben volt és Isten ő benne.”⁶ Túllép a teremtésen, az Istennel történt távolságon, ami sok ideig és mai napig is bénítja az ember igazi önismeretét. Amíg a fogadott fiúságot⁷ stb. nem számoljuk fel, addig nem lesz igazi önismeretünk. Descartes-nak nem volt kérdés, hogy Isten benne van, és végtelen, és létezik. Ezt a józan ésszel látta. Nem volt kérdés, rendkívül élesen belátta ezt. „Istennek ez az ideája a leginkább világos és elkülönített, s mivel több objektív realitást tartalmaz, mint bármely más idea, egy sincs ezek közül, mely önmaga révén igazabb volna vagy kevésbé keveredhetnék a hamisság gyanújába, mint épp Istennek az ideája. Amint mondtam tehát, a legtökéletesebb és végtelen létezőnek ez az ideája a legteljesebb mértékben igaz.”⁸ Az érdekes kérdés, hogy ez csak a kor hatása (de akkor hazudott volna), hanem valóban a saját esze számára ez nem volt kérdés. Ha teremtett engem, akkor miért pont így nézek ki.

⁴ Ua. 196-197. o.

⁵ René Descartes: *Elméletkérdések az első filozófiáról*, Atlantisz Könyvkiadó, Budapest, 1994, 64. o.

⁶ Avilai Szent Teréz: *A Belső Várkastély, Az ötödik lakás, I. fejezet*, 337 o. In: Avilai Szent Teréz: *A tökéletesség útja és A Belső Várkastély*, Szent István Társulat, Budapest, 1979.

⁷ „Nem a szolgaság lelkét kaptátok ugyanis, hogy ismét félelemben éljetelek, hanem a fogadott fiúság Lelkét nyertétek el, általa kiáltjuk: Abba, Atya!” – Rómaiaknak írt levél 8, 15.; forrás: <https://szentiras.hu/SZIT/R%C3%B3m8,14-17>

⁸ Descartes: i. m. 58. o.

Kizárt, hogy ennek az eltérésnek ne én legyek az oka. Túlságosan azonosítom önmagamot önmagammal. Ha nem én alakítottam volna ki, akkor nem lennék vele ennyire egy. Akkor a lélek nem érezné magát ennyire egységben. Ez csak az által lehet, hogy én alakítottam ki magamat. De ez nem pozitív. Ha viszont így van, akkor születés előtt tudnom kellett, hogy melyik családba jövök stb. Csak így lehet otthonos a világ. Ha Isten teremtett volna, akkor nem érezném ennyire otthonosnak a világot. Én akartam, így lehetett. Miért akartam? Az is kérdés, hogy miért pont ilyen a lelki alkatom. Miért ilyen vagyok lelki alkatban. És tudok-e változni. Pl. az, ha valaki akaratos, képes-e magát megváltoztatni. És miért akaratos egyáltalán? Minek? Az univerzumnak ez a minimalista viszony számít vagy nem számít?

Ha otthon érzem magam ebben a világban, akkor az alkatomban is otthon érzem magam, a gondolkodásomban stb. Vagyis ezt is magamnak köszönhetem. Ezért kérdezek rá nehezen, mert „természetes”. Magamba vagyok zárva. Azonban, ha más másmilyen, akkor mi akadályoz meg hogy másmilyen legyek? Ha nehezen változom meg, akkor az azt jelenti, hogy ez egy nagyon berögzült állapot. Ha most teremtettek volna, akkor bizonyára könnyebben tudnék változni, hiszen nem ragaszkodnék annyira a formámhoz. Hogy más másmilyen, az csak annak köszönhető, hogy más előzményei voltak. Nincsen sok eszünk (eszem), sajnós.

Ha Isten teremtene, akkor ellene mondana önmagának, hiszen beleegyezésemen kívül teremtene meg, megkérdezésem nélkül. Ez erőszak lenne. Ha megkérdezésemmel teremtene meg, akkor már korábban léteztem volna, és akkor már nem kell teremteni. Maximum következmény. Csak úgy lehet, hogy én akarom, másképpen nem lehetséges, mert ellentmondana a szabad akaratnak. De ha én akartam, akkor már korábban létezniem kellett, ahhoz, hogy akarjak. Ha én akartam, akkor az elejétől fogva én akartam, és mindent én akartam. A magam akaratának következménye vagyok. Mikor akartam először és hol voltam mielőtt akarni kezdtem volna? Az akarat előtt nem léteztem. Ez a logikus magyarázat. Az én nem volt. Csak a teljes csend. Nincs-e értelmesebb dolog visszajutni ebbe a teljes csendbe, mint akarni egy végtelen mókuserékben? Az ész belátja, hogy értelmesebb. Mi a nemlét? A nemlét a szabadon hagyása Istennek. A szabad akaratot kell „meghekkolni” ahhoz, hogy ez a kerék megálljon. Ezt hogy lehet? Hogy lemondok róla. Ha lemondok róla, akkor mi lesz?

Mindenkinek fel kell tenni a kérdést. Nem szabad hagyni, hogy más válaszolja meg, vagy más minta alapján menjünk. Így találhatjuk meg önmagunkat.

Irodalom

- Aurelius Augustinus: *Vallomások*, Gondolat Könyvkiadó, Budapest, 1982
- René Descartes: *Elmélkedések az első filozófiáról*, Atlantisz Könyvkiadó, Budapest, 1994
- <https://szentiras.hu/szit>
- Avilai Szent Teréz: *A tökéletesség útja és A Belső Várkastély*, Szent István Társulat, Budapest, 1979.

A cikk írója: Rizmayer Péter, a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen diplomázott magyar és esztétika szakokon. Korábban tanított, jelenleg projektmenedzserként dolgozik. Több mint 20 éve van az AQUILA Közösségben, az AQUILA Magazinban és a Tüllépésben is rendszeresen publikál.

Impresszum

Kiadó: AQUILA Civil Társulat, 1222 Budapest, Zakariás József u. 3.

Felelős kiadó: Varga Péterné/Pável Márta

Honlap: www.aquila-sas.hu

E-mail: varga.marta@aqp.hu

Telefon: +36 20 7777440

Nemzetközi azonosítószám:

HU ISSN 2064-7700

Bankszámlaszám:

UNI-CREDIT bank

10918001-00000038-58540003

Fő- és felelős szerkesztő: Varga Péterné/Pável Márta,

Főszerkesztő helyettes: Szeibert Márton

Főmunkatársak, szerkesztők/lektorok:

Nagy Varga Katalin lektor

Rizmayerné Márkus Edit lektor, korrektor

Pável Ágnes lektor

Oroszi - Kuzmich Kinga korrektor

Rizmayer Péter lektor, korrektor